

Міністерство освіти і науки України

Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра теоретичної механіки,
інженерної графіки та машинознавства

02-05-148М

Методичні вказівки

до практичних занять та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Технічне креслення» розділ «Геометричне
креслення» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Верстати та технології механічної
обробки матеріалів» галузі знань 13 «Механічна інженерія»
спеціальності 131 «Прикладна механіка»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННМІ
Протокол № 6 від 23 січня 2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до практичних занять та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Технічне креслення» розділ «Геометричне креслення» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Верстати та технології механічної обробки матеріалів» галузі знань 13 «Механічна інженерія» спеціальності 131 «Прикладна механіка» денної та заочної форм навчання. [Електронне видання] / Козяр М. М. – Рівне : НУВГП, 2024. – 15 с.

Укладач: Козяр М. М., доктор педагогічних наук, професор кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства.

Відповідальний за випуск : Козяр М. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства.

Керівник ОП: Стрілець О. Р., кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства.

© М. М. Козяр, 2024

© Національний університет водного господарства та природокористування, 2024

ВСТУП

«Технічне креслення» одна із освітніх дисциплін, яка складає основу технічної освіти. Метою її вивчення є розвиток у здобувачів вищої освіти просторової уяви, конструктивно-геометричного мислення на основі графічних моделей просторових форм, придбання знань і навиків, необхідних для виконання і читання креслеників деталей та збірних одиниць, виконання ескізів, складання конструкторської документації для виробництва.

Навчальна дисципліна «Технічне креслення» складається з ряду тем: геометричне; проєкційне та машинобудівне креслення.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛУ «ГЕОМЕТРИЧНЕ КРЕСЛЕННЯ»

Мета й завдання геометричного креслення полягають в тому, щоб навчити здобувачів вищої освіти добре розуміти, читати й виконувати кресленики технічних об'єктів. Геометричне креслення є підготовчим і у ньому викладено: основні правила, норми й умовності при виконанні та оформленні креслеників згідно з СКД ДСТУ, ДСТУ ISO; різноманітні геометричні побудови, які зустрічаються при побудові технічних форм (нахил, конусність, спряження, побудова циркульних, лекальних кривих та ін.). Здобувачі вищої освіти за допомогою *геометричних побудов* здобувають графічні компетентності з розв'язку геометричних задач на площині за допомогою креслярських інструментів.

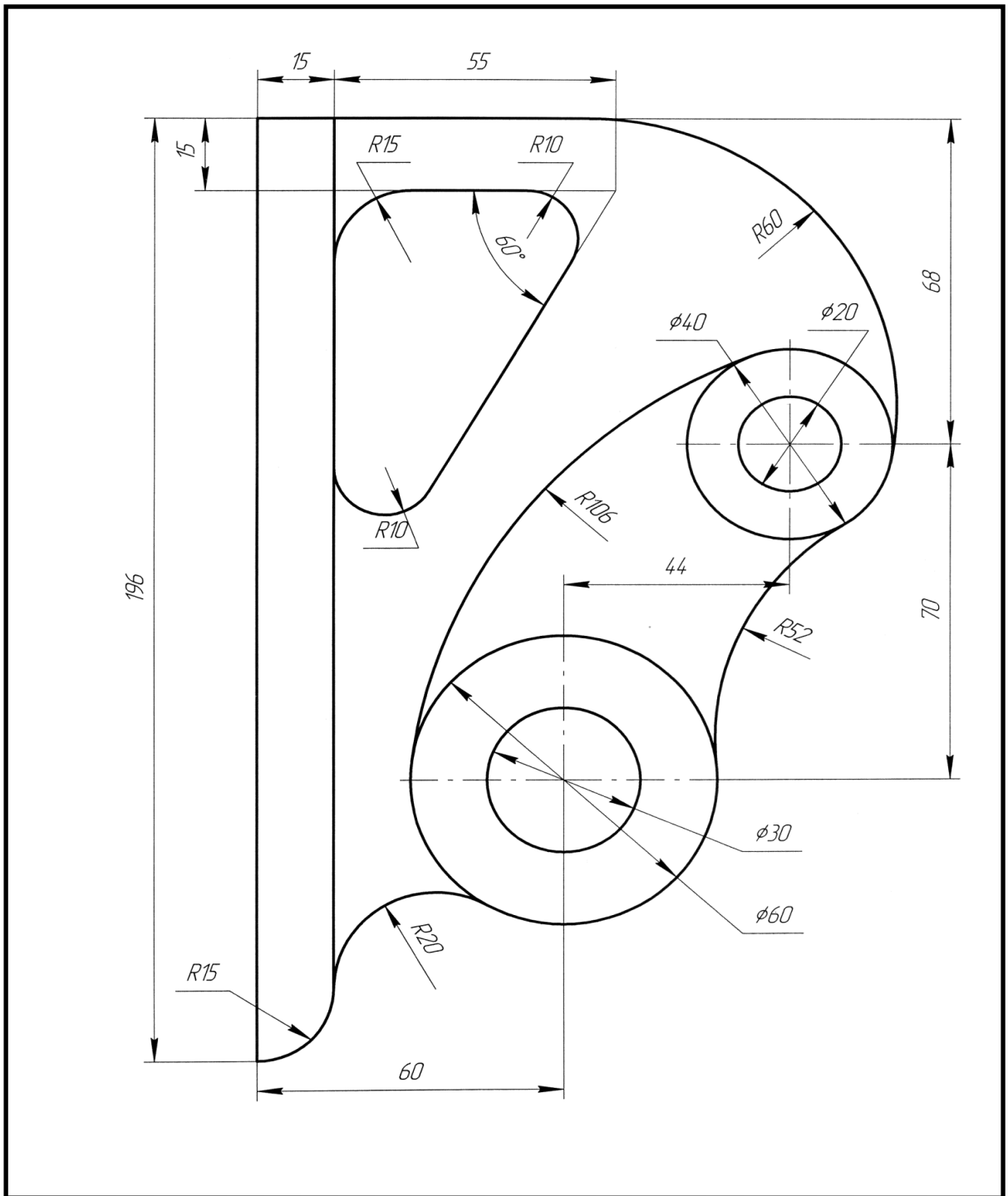
Завдання 1. На аркуші паперу формату А3 (2 аркуша А4) виконати побудову контурів деталі з елементами спряження та поділу кола на рівні частини (табл. 1.2 - 1.4); проставити розміри за зразком. Зразок виконання роботи наведено на рис. 1.1 – 1.2.

Завдання призначене на закріплення знань із застосування різних типів ліній, масштабу, простановки розмірів, виконанню спряжень, графічному поділу кола на рівні частини. Здобувач вищої освіти набуває навиків компоновки робочого поля кресленика і простановці розмірів у відповідності з СКД ДСТУ, ДСТУ ISO.

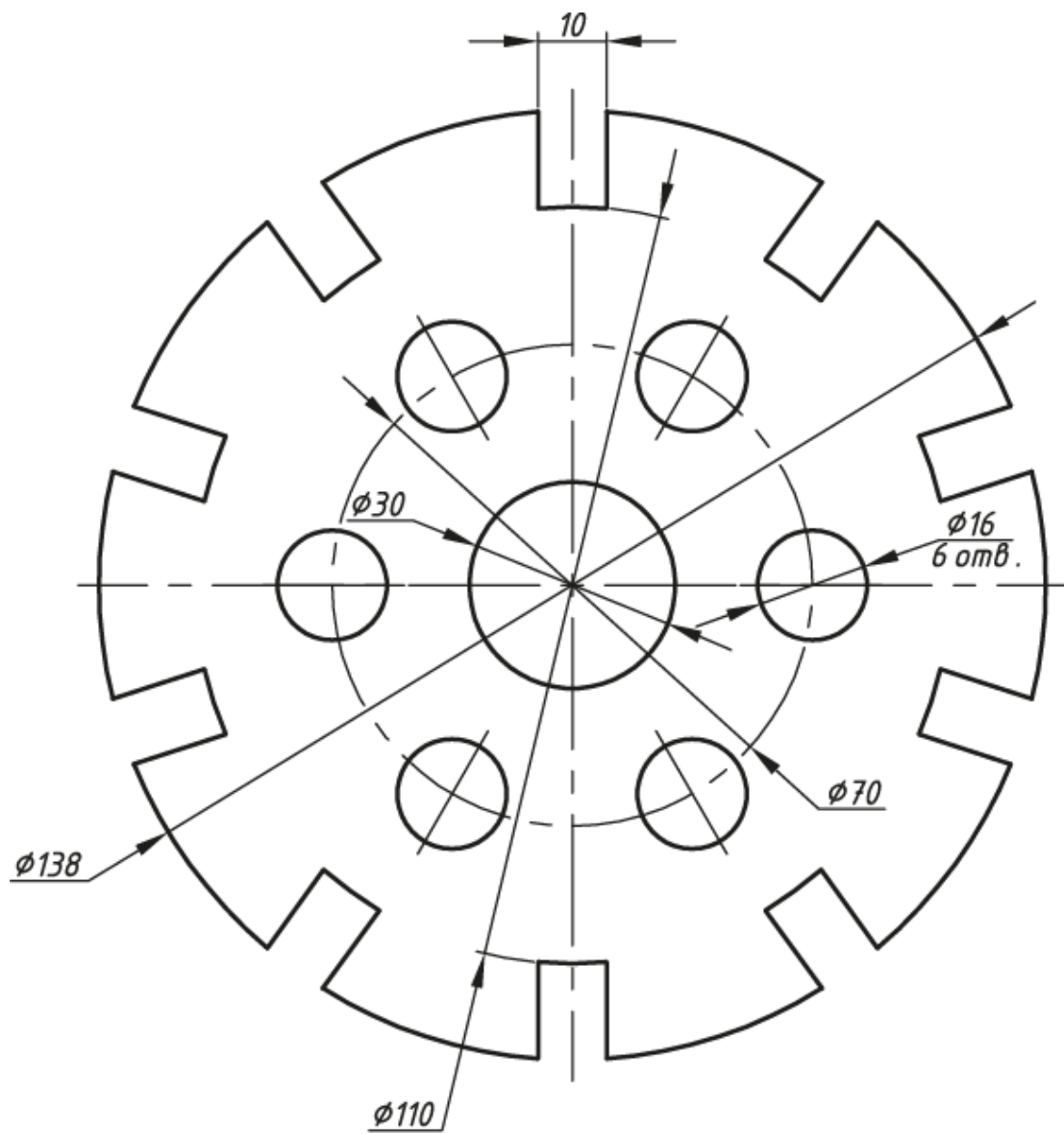
Побудова спряжень

Спряженням називається плавний перехід від однієї прямої лінії до іншої або від однієї дуги кола до іншої дуги за допомогою елемента спряження. Спряження може виконуватися в площині чи в просторі, елементом спряження може бути пряма, дуга кола або будь-яка інша крива другого і вищого порядків.

Точка, в якій одна лінія плавно переходить в другу, називається *точкою спряження*. Дуги, за допомогою яких здійснюється плавний перехід однієї лінії в іншу, називається *дугами спряження*. *Дотичною* називається пряма, яка має із

					НУВГП.010101.002		
					Графічна робота «Мембрана»		
					Рис. 1.2		
					Літ.	Маса	Масштаб
							1 : 1
					Арк.	1	Аркшів 2
					ННМІ, ВТ-11		
Зм.	Арк.	№ докum.	Підпис	Да-			
Розробив		Возняк І.М.					
Перевірів		Козяр М.М.					
Т. Контр.		Сасюк З.К.					
Н. Контр.							
Затв.							

замкнутою кривою тільки одну спільну точку. Це граничне положення січної, точки перетину якої з кривою зливаються в одну точку – *точку дотику*.

Спряження часто зустрічаються в технічних обрисах. Тому побудова спряжень представляє великий інтерес.

Для побудови спряження необхідно знати радіус дуги, центр дуги, а також точки, які визначають межі дуги спряження.

В таблиці 1.1 подано побудови і наведені короткі пояснення до виконання простих спряжень.

Побудова спряження складається із кількох етапів:

I – побудова центра спряження.

II – побудова точок спряження.

III – проведення дуги спряження.

Поділ кола на рівні частини

Виконати наступну графічну частину роботи «Поділ кола на рівні частини». Графічна робота виконується в такій послідовності:

1. За таблицею 1.4 визначити варіант завдання.

2. За таблицею 1.3 вивчити порядок графічного поділу кола на рівну кількість частин за допомогою циркуля.

3. Виконати в тонких лініях побудову деталі.

4. Проставити розміри елементів деталі типу «мембрана».

5. Виконати наведення ліній кресленика. Всі лінії проміжних побудов залишити на кресленику.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до вивчення розділу «Геометричне креслення».....	3
Завдання 1.....	3

Таблиця 1.1

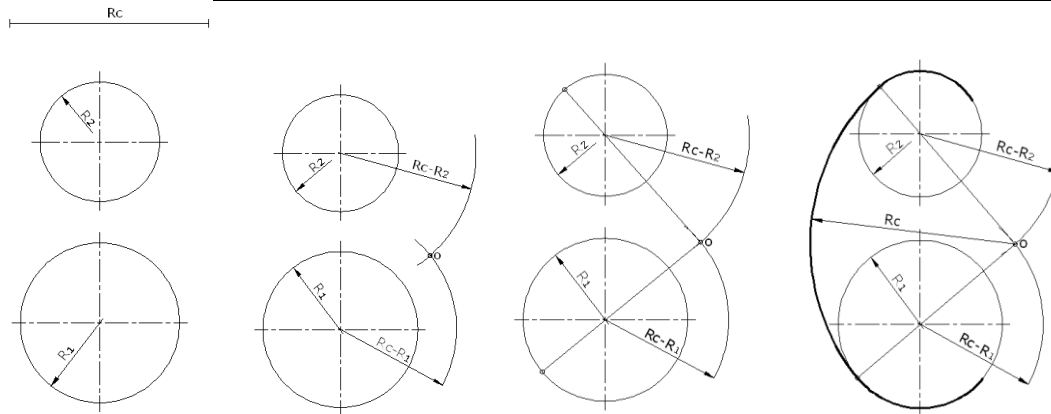
Геометричні побудови. Спряження.

<p>1.Спряження двох прямих, що перетинаються під прямим кутом, з допомогою дуги заданого радіуса R_c.</p>		<p>Провести дугу AB радіусом R_c із центра кута. Із точок A і B провести допоміжні дуги радіусом R_c – визначити центр спряження O. Радіусом R_c провести дугу з центром в точці O.</p>
<p>2.Спряження двох прямих, що перетинаються під гострим кутом, з допомогою дуги заданого радіуса R_c.</p>		<p>Провести прямі, паралельні сторонам кута на віддалі R. Визначити центр спряження – точку O. Із точки O опустити перпендикуляри на сторони кута, отримати точки спряження. Радіусом R_c провести дугу.</p>
<p>3.Спряження двох прямих, що перетинаються під тупим кутом, з допомогою дуги заданого радіуса R_c.</p>		<p>Провести прямі, паралельні сторонам кута на віддалі R. Визначити центр спряження – точку O. Із точки O опустити перпендикуляри на сторони кута, отримати точки спряження. Радіусом R_c провести дугу.</p>

<p>4. Зовнішнє спряження дуги кола і прямої з допомогою дуги заданого радіуса R_C.</p>		<p>На відстані R_C провести пряму, паралельну заданій прямій, а із центра кола радіусом $R_C + R_1$ – дугу кола. Точка O – центр дуги спряження. Визначити точки спряження: точку 1 – на прямій, точку 2 – на колі. Радіусом R_C провести дугу.</p>
<p>5. Внутрішнє спряження дуги кола і прямої з допомогою дуги заданого радіуса R_C.</p>		<p>На відстані R_C провести пряму, паралельну заданій прямій, а із центра кола радіусом $R_C - R_1$ – дугу кола. Точка O – центр дуги спряження. Визначити точки спряження: точку 1 – на прямій, точку 2 – на колі. Радіусом R_C провести дугу.</p>
<p>6. Зовнішнє спряження дуг двох кіл радіусів R_1 і R_2 з допомогою дуги заданого радіуса R_C.</p>		<p>Із центрів кіл провести дуги радіусами $R_C + R_1$ та $R_C + R_2$. Отримаємо точку O – центр дуги спряження. З'єднуємо точку O з центрами кіл – отримаємо точки спряження. Радіусом R_C проводимо дугу спряження.</p>

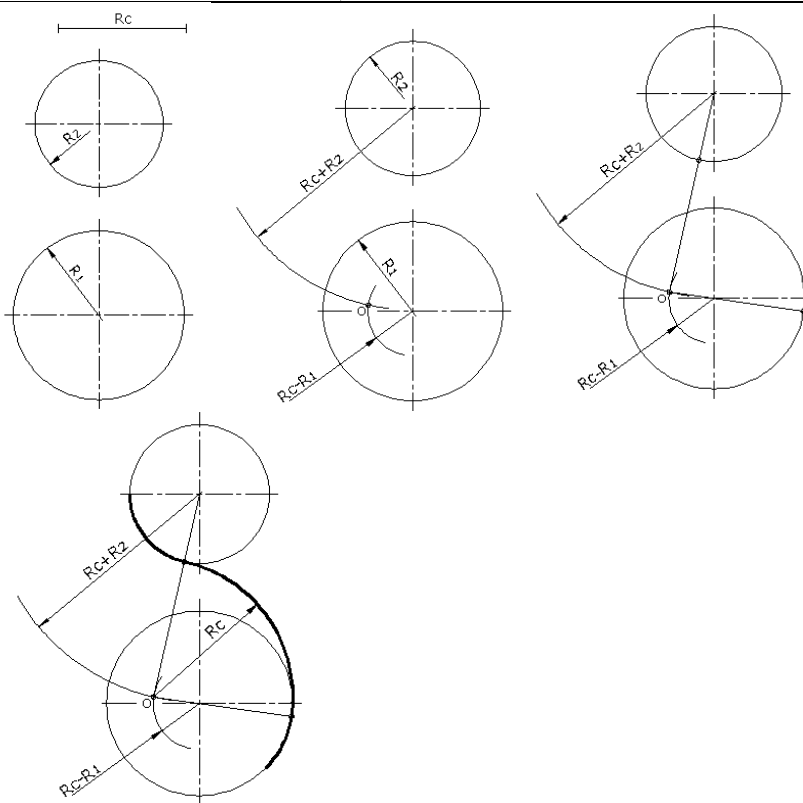

7. Внутрішнє
спряження дуг
двох кіл радіусів
 R_1 і R_2 з допо-
могою дуги зада-
ного радіуса R_C .

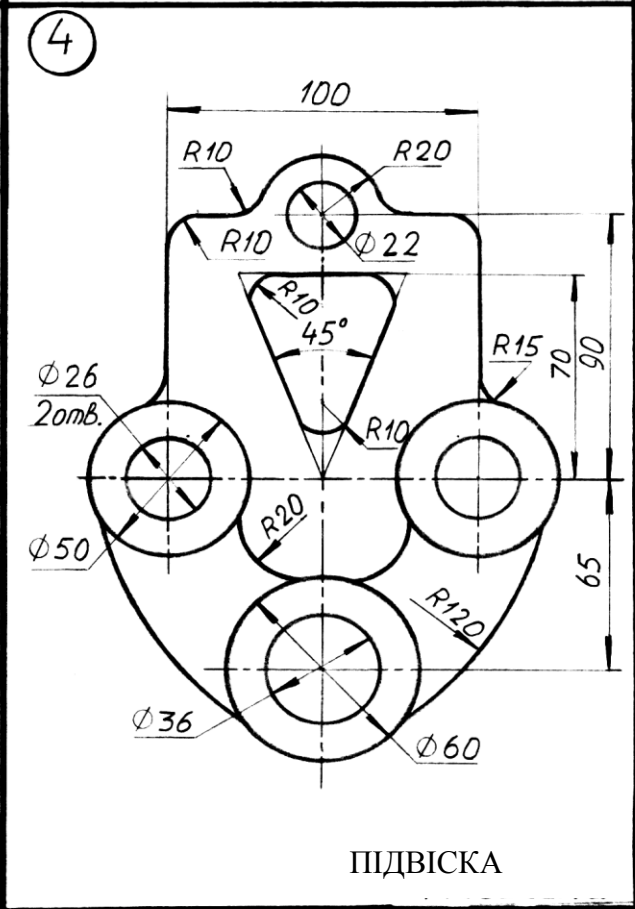
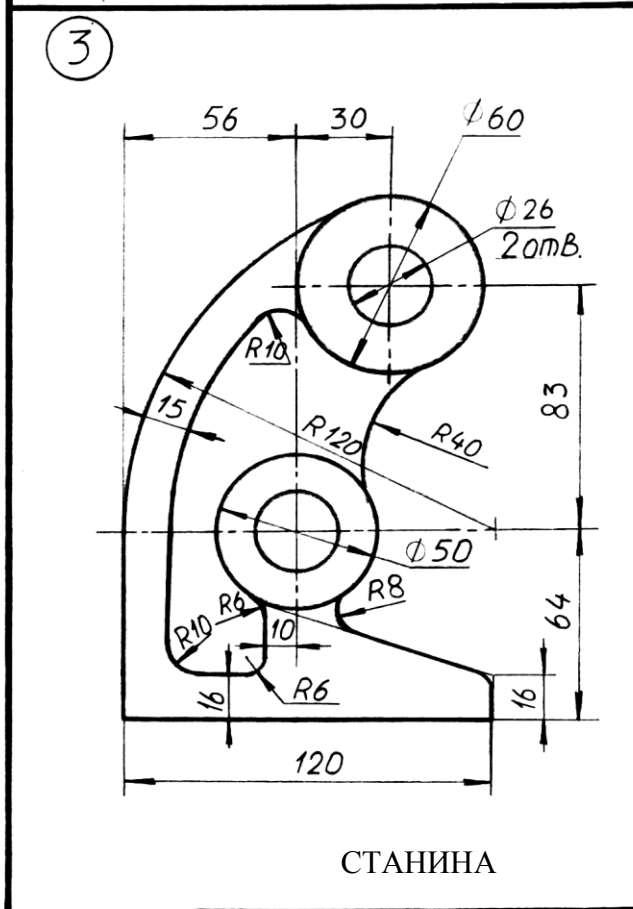
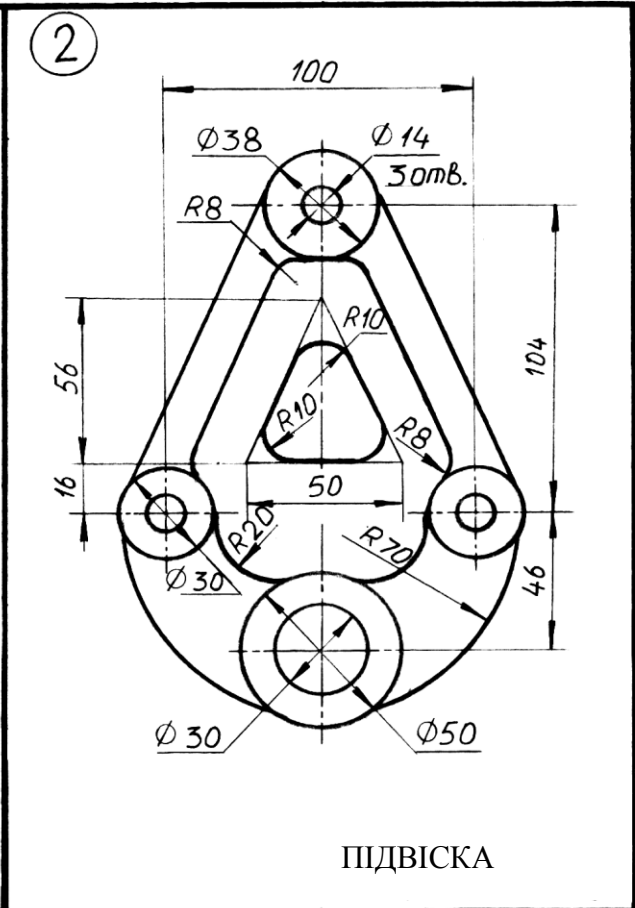
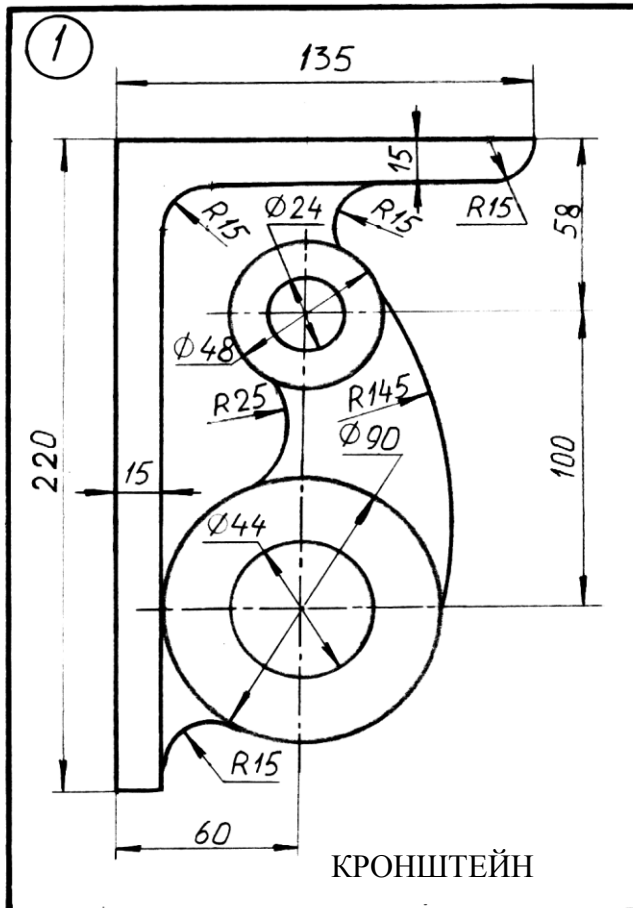
Із центрів кіл провести дуги радіуса-
ми $R_C - R_1$ та $R_C - R_2$. Отримаємо точку
 O – центр дуги спряження.
З'єднуємо точку O з центрами кіл –
отримаємо точки спряження. Радіу-
сом R_C проводимо дугу спряження.

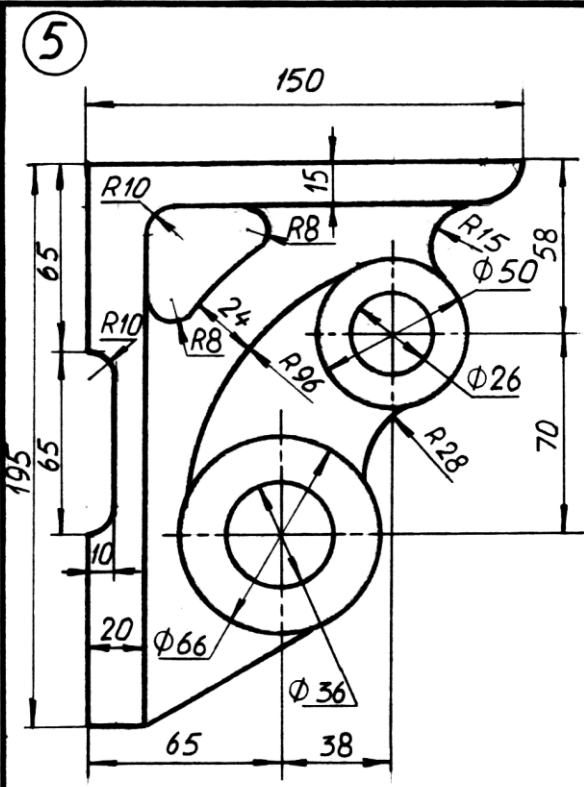
8. Змішане
спряження дуг
двох кіл радіусів
 R_1 і R_2 з допо-
могою дуги зада-
ного радіуса R_C .

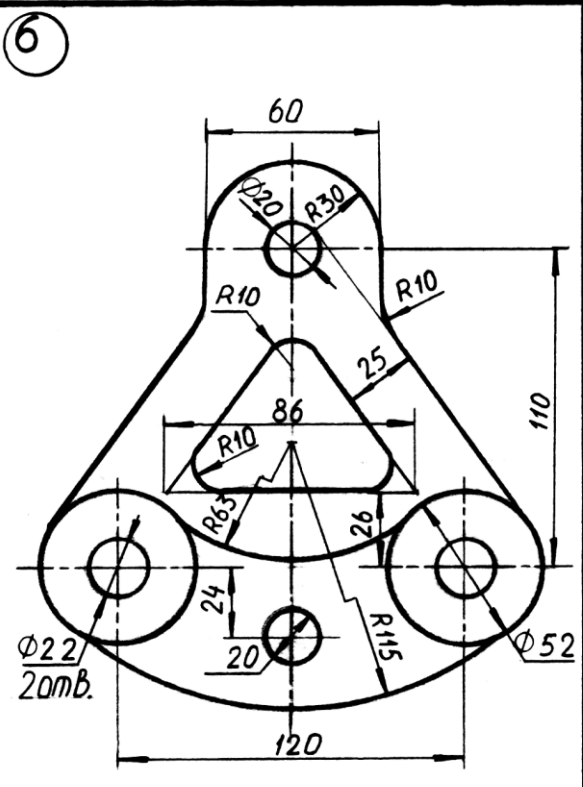
Із центрів кіл провести дуги радіуса-
ми $R_C - R_1$ та $R_C + R_2$. Отримаємо точку
 O – центр дуги спряження.
З'єднуємо точку O з центрами кіл –
отримаємо точки спряження. Радіу-
сом R_C проводимо дугу спряження.

Варіанти завдань до графічного завдання «Спряження»

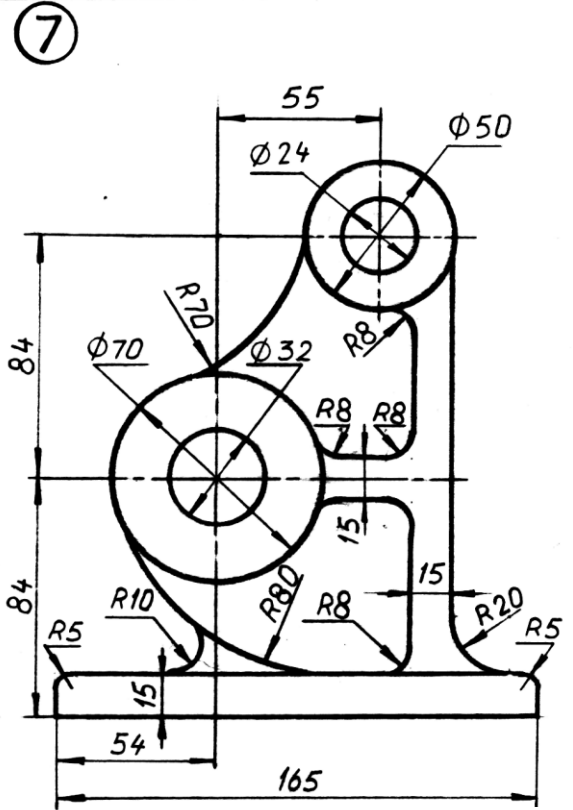

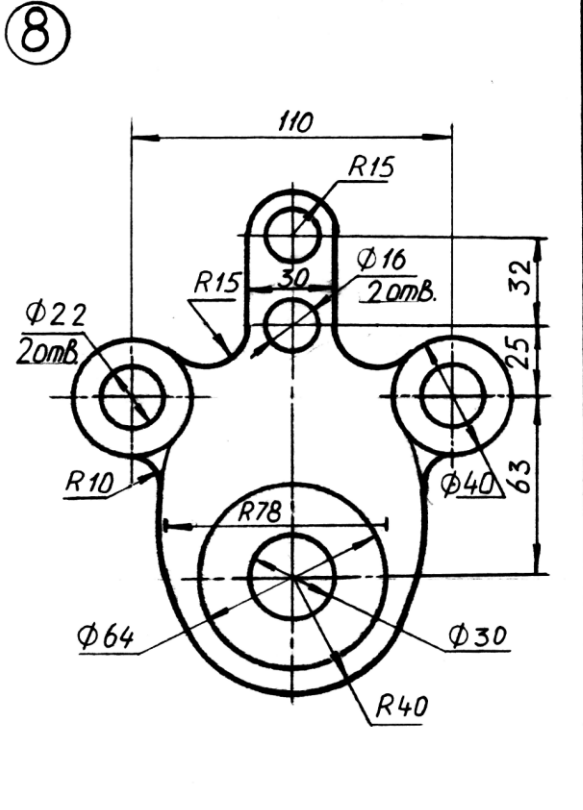
СТАНИНА

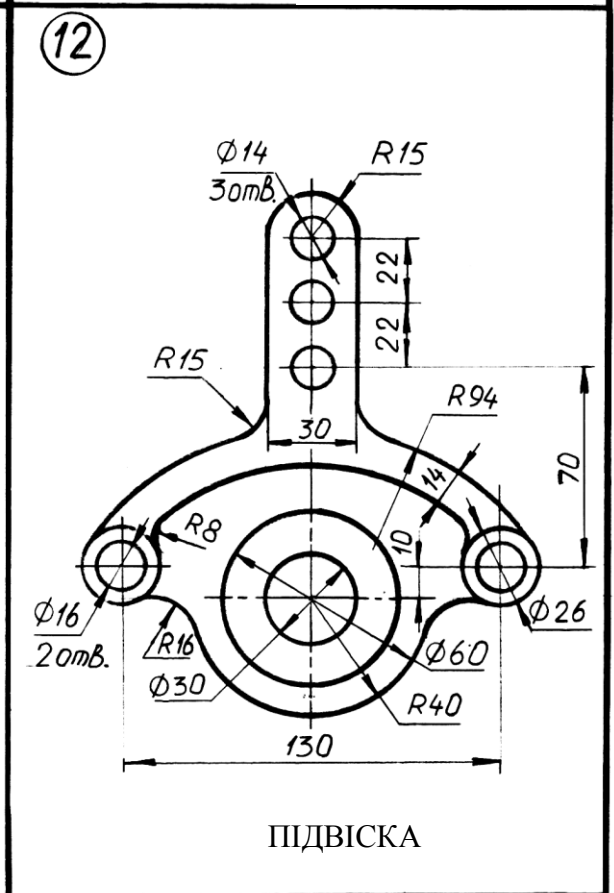
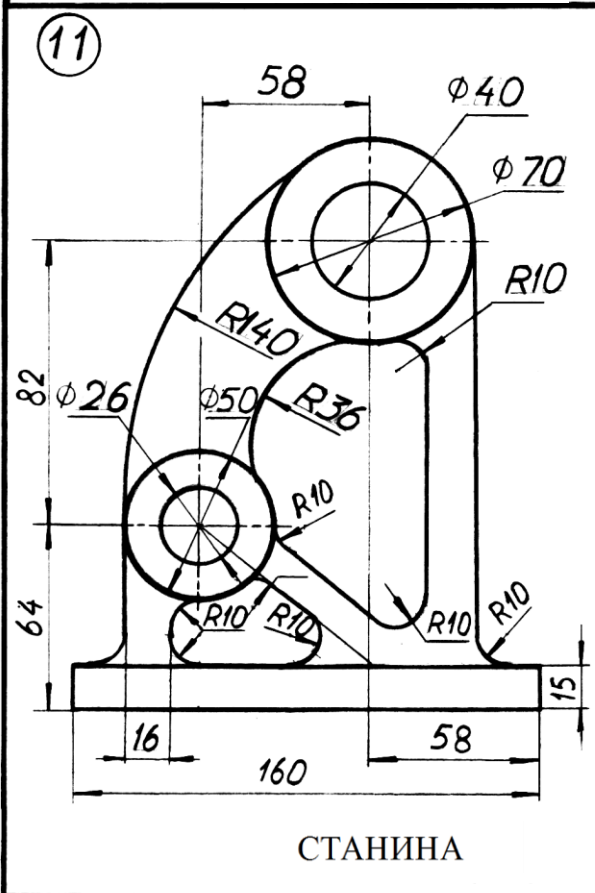
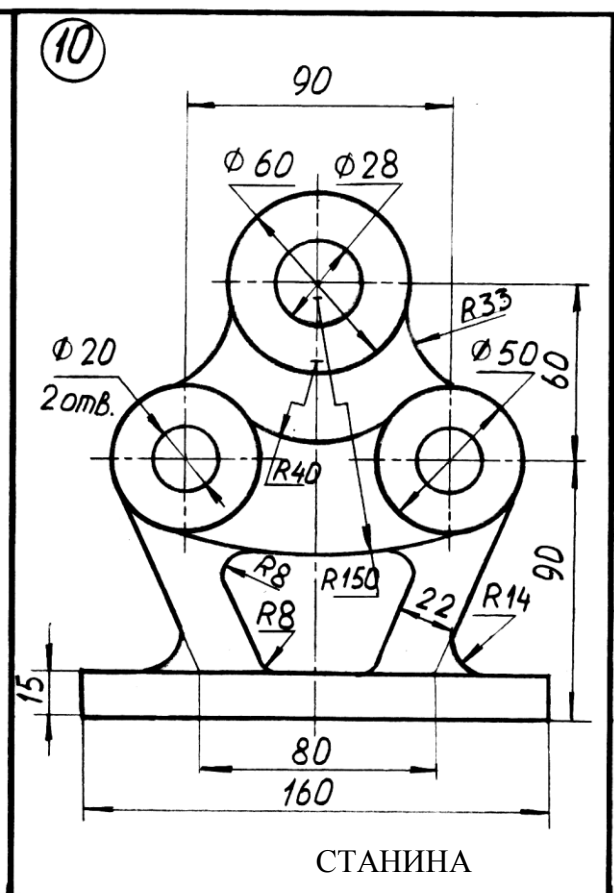
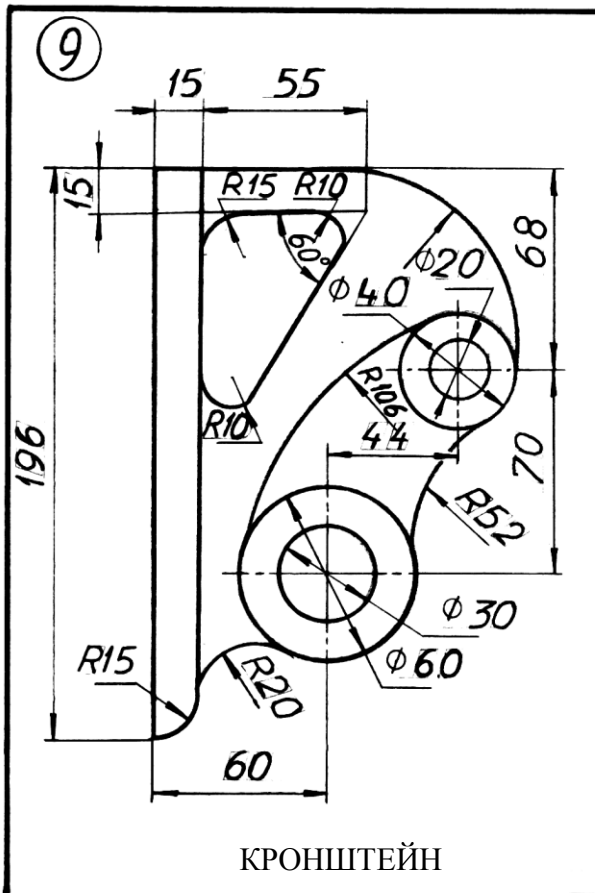
ПДВІСКА

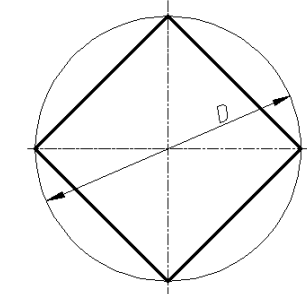
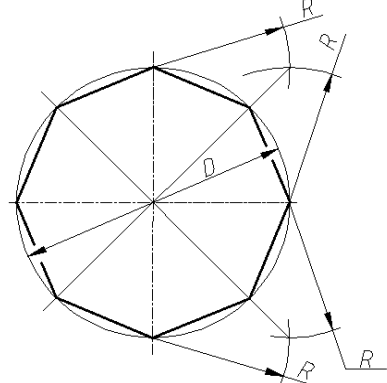
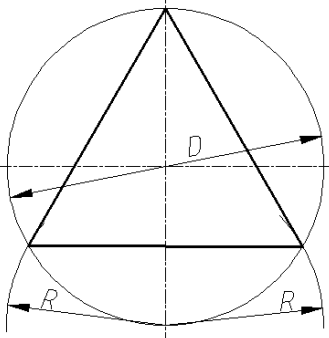
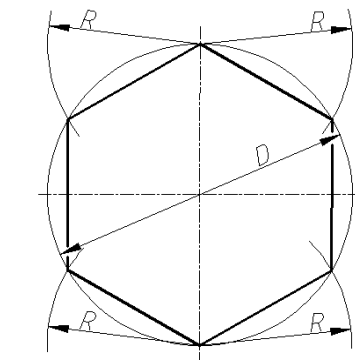
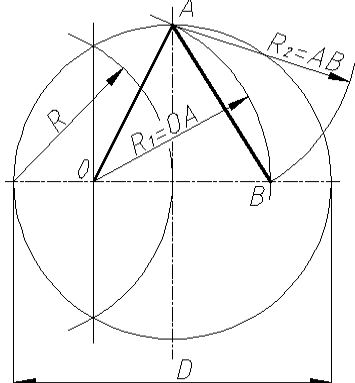
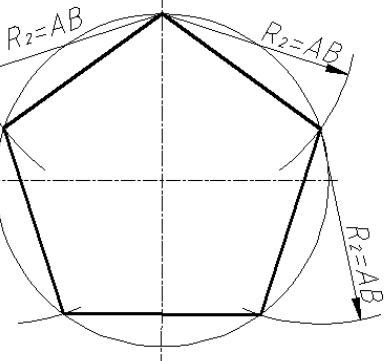
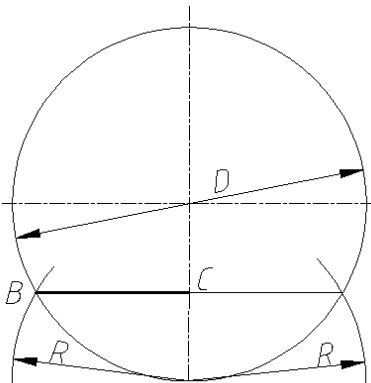
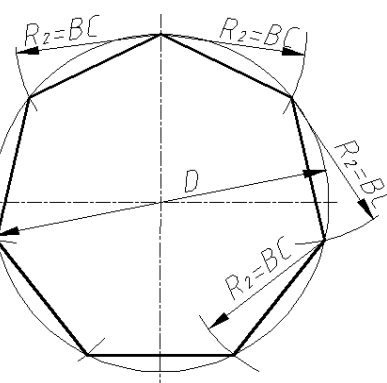
СТАНИНА

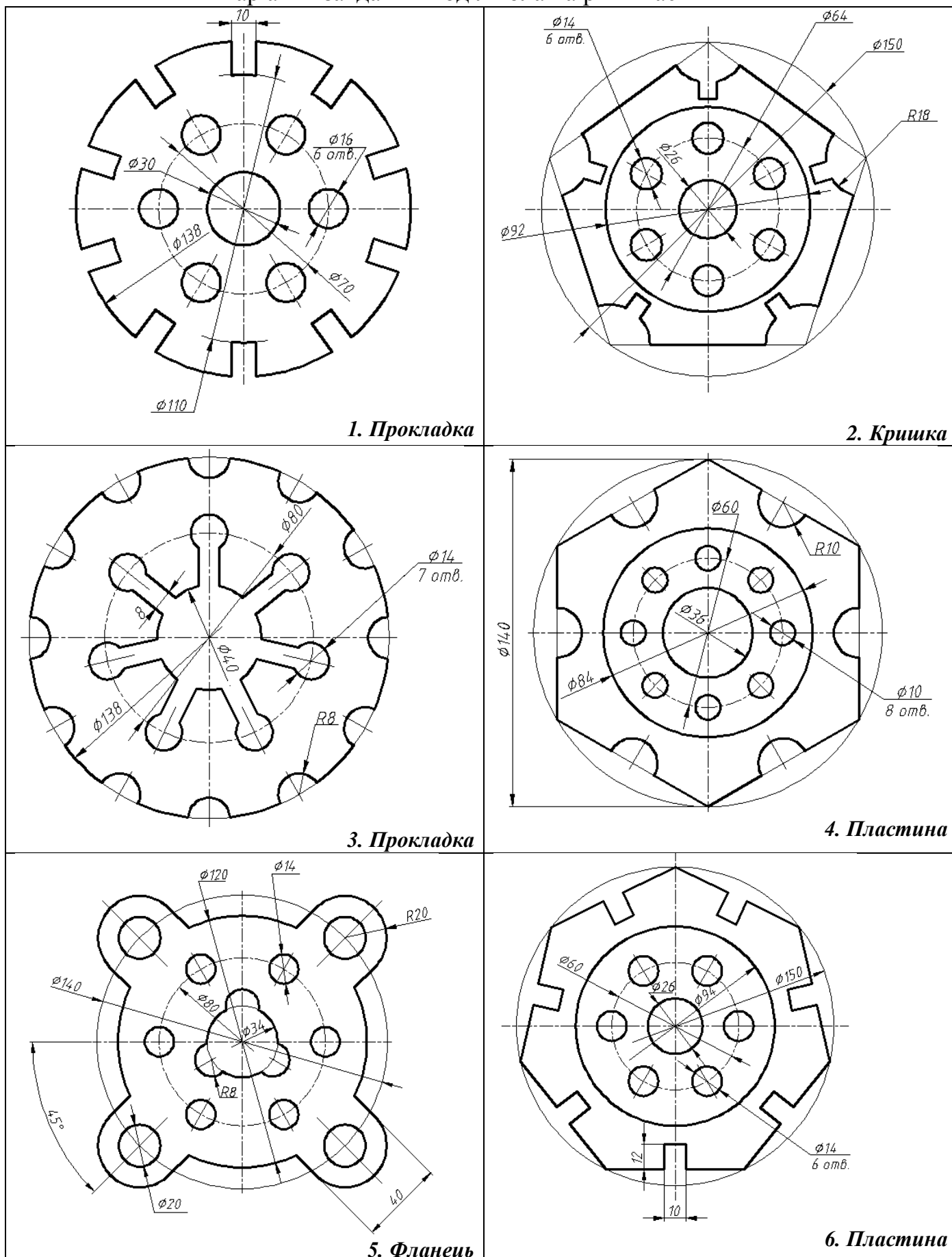
ПДВІСКА

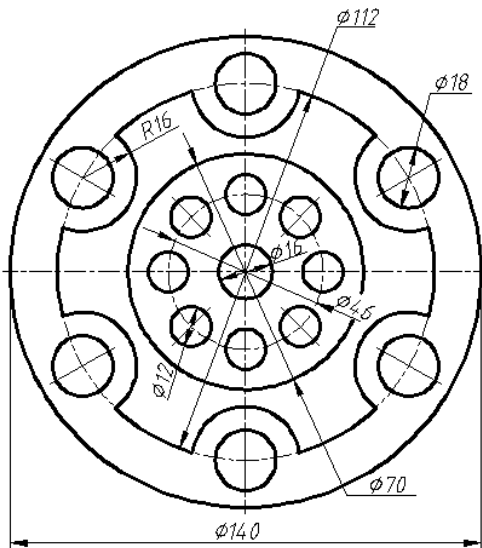

Поділ кола на рівні частини за допомогою циркуля

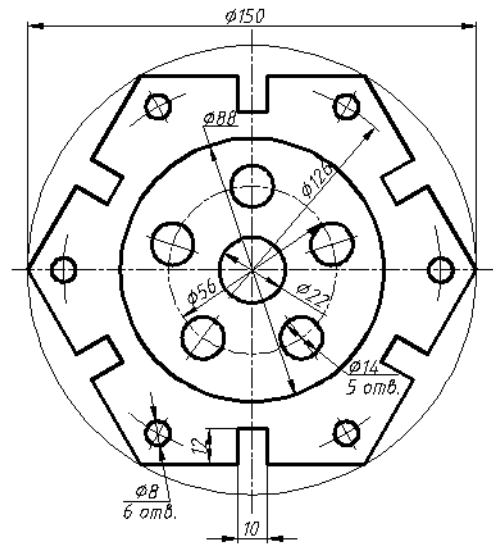
<p>Поділ кола на 4 і 8 рівних частин</p>		
<p>Поділ кола на 3 і 6 рівних частин</p>		
<p>Поділ кола на 5 рівних частин</p>		
<p>Поділ кола на 7 рівних частин</p>		

Варіанти завдань «Поділ кола на рівні частини»

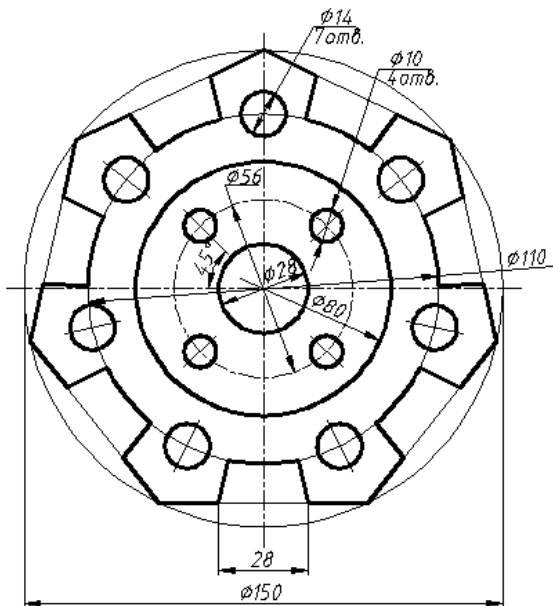

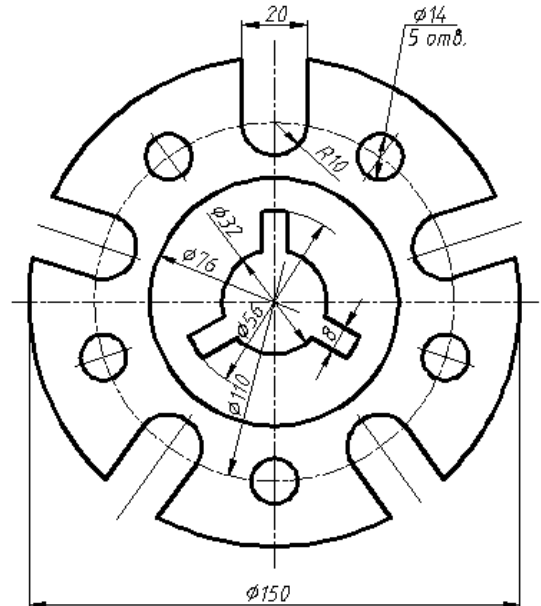
7. Кришка

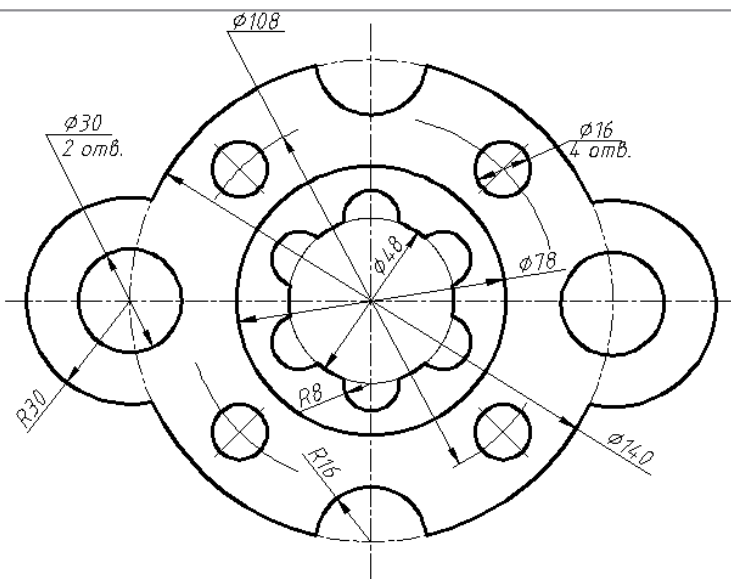
8. Пластина

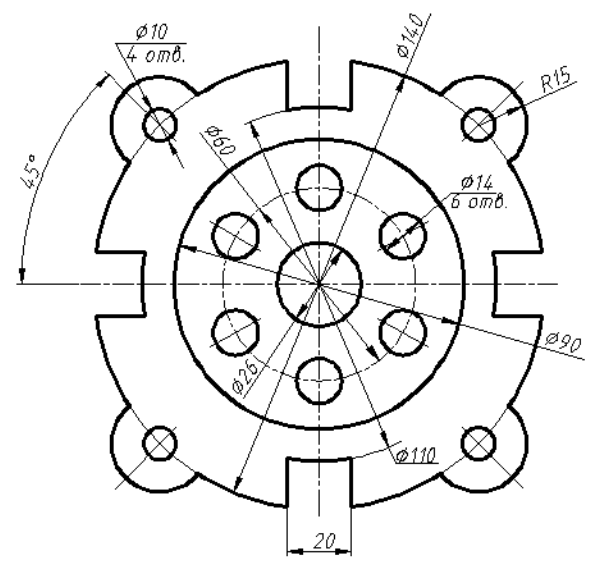
9. Решітка

10. Фланець

11. Кришка

12. Кришка